

I N G E Z O N D E N.

EEN KORT ANTWOORD AAN DR. DANIËLS.

Onder betuiging van mijn leedwezen, dat ik de kalme gemoedsstemming van Dr. DANIËLS een oogenblik gestoord heb, zij het mij vergund, nog even op den inhoud van mijn vorig stukje terug te komen.

Mijne opmerking, dat Dr. DANIËLS niet had uitgewijd over de bereidingswijze van het door een Nederlandsch apotheker gebezigde extract, werd mij ingegeven, omdat het zeer goed mogelijk had kunnen zijn, dat voornoemde apotheker óf uit eigen aandrang, óf op verzoek van Dr. DANIËLS, in plaats van spiritus water gebruikt had, vooral naar aanleiding van het feit, dat de ondervinding van Dr. DE VRIJ, waarop ik zinspeelde, reeds vroeger ter kennis van Heeren pharmaceuten en medici gebracht was. En hadde die wijziging plaats gehad, dan zou het zeker niet overbodig zijn geweest te vermelden, of koud dan wel kokend water gebruikt was geworden. Ik geloof niet, dat men het den medicus of den pharmaceut kwalijk zou kunnen nemen, indien hij, proprio motu, zulk eene wijziging in praktijk bracht ten opzichte van een recept, door eenige Pharmacopee voorgeschreven, indien de bewijzen voorhanden waren, dat de patiënt daardoor konde worden gebaat. — Mijne opmerking was dus niet zoo geheel extra ordinem. Ik voeg hier bij, dat ik tegen de uitdrukking: „zij het dan door koking of door deplacering” bezwaar moet maken. Ik geloof niet, dat het raadzaam is, deze twee begrippen op eene wijze met elkander te verbinden, die aanleiding zou kunnen geven tot het denkbeeld, dat er geen verschil tusschen de te verkrijgen uitkomsten zou bestaan.

Op de vraag van Dr. DANIËLS: „hoe ik er toe kom te verklaren, dat de wortelbast van *Punica Granatum* zoowel uit Zuid-Europa als uit Oost-Indië betrokken kan worden?” het volgende:

Vooreerst heb niet *ik*, maar heeft de Pharmacopee-Commissie verklaard, dat de „*hodie*” (dat is in 1871, dus 16 jaar geleden) in den handel gebrachte Cortex Granati geen wortel-, maar stam- of takbast was. Die verklaring was toen ad rem, omdat men vroeger nooit vermoed had, door de leveranciers bedrogen te worden. In den loop dier 16 jaar echter kan de Nederlandsche pharmaceut, thans gewaarschuwd, connectiën hebben aangeknoopt met volkomen vertrouwbare personen, die hem, zij het ook voor meer geld, leveren wat hij verlangt. Het geval van Dr. DE VRIJ en wijlen Prof. KRIEGER bewijst de mogelijkheid van een dergelijk overleg; dat van de Heeren CAUVET en DE VRIJ, dat echte Granaat-wortelbast uit het Zuiden actief is. Zou nu Dr. DANIËLS wenschen, dat de Pharmacopee voorschreef, dat genoemde bast uit Indië afkomstig *moest* zijn? Of zou het wenschelijker wezen, over de geografische afkomst te zwijgen en eenvoudig de grondstof aan te wijzen en het recept voor het extract meê te deelen?

Toen ik zeide, dat de dosis van 8 gram extract, door Dr. DANIËLS voorgeschreven, veel te groot kon geweest zijn, was ik wel degelijk in mijn recht. Ik sprak niet van „*nimum necesse*”. Maar wat behoeft men 4 gram meer te

geven dan wellicht noodig is? In elk geval zou de beurs van den patiënt bij het mindere welvaren.

Ik neem hiermede afscheid van den Granaat-wortelbast en van mijn geachten vriend Dr. DANIËLS, wien ik nog even herinneren wil, dat *Punica Granatum* L. op Java als sier- of tuinplant veelvuldig gekweekt wordt 1); nu en dan ook wel in *verwilderden* staat „in locis cultis” wordt aangetroffen 2), maar nooit in *wilden* staat op dat eiland is waargenomen. — Het vaderland van den heester is Perzië 3).

Amsterdam, 6 Maart 1887.

C. A. J. A. OUDEMANS.

NOG EENS MANNETJES-VAREN OF GRANAATAPPEL?

Het was mij in mijn stuk tegen Dr. DANIËLS alléén te doen hem te zeggen, dat hij dwaalt, wanneer hij beweert, dat de afdrijving van den lintworm met extr. filicis maris geene aanbeveling en navolging verdient.

Dr. DANIËLS schijnt naar den toon van zijn schrijven te oordeelen, eenigszins gevoelig te zijn over dat verschil van meening. ZEd. zal toch met mij wel het gezegde beamen: „du choc des opinions jaillit la vérité!”

ZEd. veroorlove mij nog een paar opmerkingen. ZEd. citeert C. BETTELHEIM (VOLKMANN'S *klinische Vorträge*, S. 1495): „die Granat-Wurzelrinde ist das oberste und beste aller bisher bekannten und erprobten Bandwurmmittel;” maar wat BETTELHEIM er onmiddellijk op laat volgen, laat ZEd. achterwege, n.l. „leidet nur an dem Uebelstande dass viele Kranke es durchaus nicht vertragen und als bald wieder erbrechen.” Mij komt dit laatste nog al belangrijk voor.

Eenige regels lager vinden wij, S. 1495: „Ausserordentlich wirksam ist die Radix filicis maris sowohl für Sich allein als auch in Verbindung mit der Granat-Wurzelrinde.

Strompelt hier de methode van BETTELHEIM nu ook even als de door mij aangehaalde van STRÜMPELL op twee gedachten?

Verder zegt BETTELHEIM: „es soll bei diesem Mittel, wie bei der Granat-Wurzelrinde alles auf die Echtheit und *wahrscheinlich* auch auf die Frische der Drogue ankommen?”

Wat het uitbraken van het extr. filicis maris aangaat moet ik aanmerken, dat mij dit bij de noodige voorzichtigheid zelden voorkomt. VOGL zegt van het Extr. filicis maris in de *Real-Encyclopädie der gesammten Heilkunde*, Bd. V, S. 286: „Manche ziehen Sie allen anderen Bandwurmmitteln vor. Meist wird Sie selbst von Kindern gut vertragen. Nur *sehr* grosse Gaben erzeugen allenfalls Uebelkeit, auch wohl zuweilen Erbrechen und vermehrte Stuhlentleerungen.”

Toen LODEWIJK XVI aan de weduwe van den Chirurgijn NUFFER 18,000 Livres en FREDERIK DE GROOTE 200 Thalers jaarrente aan den apotheker MATHIEU liet uitkeeren, omdat zij het geheimmiddel tegen den lintworm hadden bekend gemaakt, dat uit den wortel van de mannetjes-varen bestond, had hij vrij wat meer waarde dan Dr. DANIËLS er thaus aan toekent.

1) MIQUEL, *Flora v. Ned. Indië*, I, 495, en uit eigen aanschouwing.

2) MIQUEL, *Ibidem*; KORTHALS in *Ned. kruidk. Archief*, 1e Serie, I, 198.

3) ALPH. DE CANDOLLE, *L'origine des plantes cultivées*, 1883, pag. 191.